

dr. Darai Péter: A Btk. 30. §-a a bírói gyakorlatban

A végszükség mint jogellenességet kizáró ok előfordulása hétköznapi életünkben meglehetősen ritka. Ennek legfőbb oka, hogy a mai társadalmi viszonyok és az egyre romló közösségi morál miatt az emberek életére és vagyonára irányuló jogtalan támadások nagyobb veszélyt jelentenek bármely más veszélyhelyzetnél. Szükséges azonban a társadalom tagjaiban tudatosítani: van lehetőség arra, hogy elháríthatatlan körülmények bekövetkezése esetén magukat, másokat, illetve vagyonukat mentse, akár harmadik személynek okozott sérelem útján is.

A végszükség bírói gyakorlata korántsem mondható szélesnek: a törvényi szabályozás korrekt létét emiatt lemérni nem volna helyénvaló. Nekem sem áll szándékomban állást foglalni annak helyes vagy helytelen volta mellett. Csupán arra szeretném ráirányítani a figyelmet, hogy a büntetőjogi változások a társadalmi alakulások eredményeként jelentkeznek: éppen ezért mindenképpen fontos, hogy mind a jogalkotó, mind a jogalkalmazó megfelelően tudjon reflektálni modern korunk kihívásaira.

I. Kodifikációs kísérletek

1. A végszükség 1978 előtt

Magyarországon a jogtudósok szintén foglalkoztak ezzel a problémával, aminek az első igazán kézzelfogható eredménye az 1843. évi büntetőjogi törvényjavaslat, mely a következőképpen rendelkezett:

73. § Minden beszámítástól és büntetéstől mentesek maradnak

... e. Azok, kik a törvénszegést csak azért követték el, mert valamely életveszéllyel fenyegető szükségből, mellybe büntetlenül kerültek, magokat vagy olyanokat, kik ... hozzátartozóiknak tekintendők, egyébként kiszabadítani képesek nem voltak.

Ezen szabályozás szerint a szükséghelyzet legfontosabb jellemzői az életveszéllyel való fenyegetettség, és az, hogy az említett veszély kialakulása nem róható a végszükségben cselekvő személy terhére. A törvényjavaslat - mely egyébként három részre osztva anyagi, eljárásjogi és büntetőjogi szabályokat is tartalmazott - végül nem lépett hatályba. Helyességét viszont az is

mutatja, hogy az 1878. évi V. törvénycikk (közismertebb elnevezéssel Csemegi-kódex) csaknem teljes egészében átvette a korábban hivatkozott szakaszt:

80. § Nem büntetetik a cselekmény, ha az, a tettes vagy hozzátartozói életének véletlenül származott, más módon el nem hárítható, közvetlen veszélyből való mentése végett, végszükségben követtetett el.

Ebben a szabályozásban már hangsúlyt kapott a másként el nem háríthatóság kritériuma, valamint a veszély közvetlensége. Kiemelést érdemel, hogy a végszükségre való hivatkozás csak emberi élet mentése esetén nyújtott büntetlenséget. A törvény módosítására több évtizeden keresztül nem került sor, ez csak a Büntető Törvénykönyv Általános Részéről szóló 1950. évi II. törvénnyel történt meg az alábbiak szerint:

Btk. 16. § (1) Végszükségben követi el a cselekményt az, aki ezzel akár a köz alapvető érdekét, akár a maga vagy más életét, testi épségét, vagy javait közvetlen és másként el nem hárítható veszélyből menti.

(2) A végszükségben elkövetett cselekmény nem büntethető, ha elkövetőjének a veszély előidézése nem róható fel és ha a cselekmény nem okozott súlyosabb sérelmet, mint amelynek elhárítására irányult.

(3) Nem lehet a végszükséget megállapítani, ha az elkövetőnek - hivatásánál fogva - kötelessége volt a veszély elvállalása.

Új jogtárgyak jelentek meg a menthető értékek között: a vagyoni javak és a közérdek. Ezek a régebbi szabályozásban nem szerepeltek, mivel a korábbiakban végszükségi cselekményre csak az emberi élet védelme érdekében kerülhetett sor. A szakaszban új megoldásként jelentkezett az, hogy a végszükségi helyzetre való hivatkozás lehetőségéből bizonyos alanyi kört kizárt. Ezt követte a Magyar Népköztársaság Büntető Törvénykönyvéről szóló 1961. évi V. törvény is:

Btk. 26. § (1) Nem büntethető, aki a cselekményt végszükségben követte el.

(2) Végszükségben követi el a cselekményt, aki a közérdeket vagy a saját, illetőleg mások személyét vagy javait közvetlen és másként el nem hárítható veszélyből menti, ha a veszély előidézése nem róható terhére, és a cselekménnyel nem okozott súlyosabb sérelmet, mint amelynek elhárítására törekedett.

(3) Nem állapítható meg végszükség annak javára, akinek a veszély vállalása hivatásánál fogva kötelessége volt.

A közérdek védelmének lehetőségét a törvény tehát kiszélesítette, hiszen a szakaszból elhagyta az 'alapvető' jelzőt, viszont a harmadik személynek okozható sérelmet korlátozta azzal, hogy az nem lehetett súlyosabb, mint a végszükségi cselekmény során elhárítani kívánt sérelem. A jogalkotó azonban szükségesnek találta, hogy egy hosszú kodifikációs folyamattal átalakítsa a büntetőjog néhány alapvető intézményét. Ez a jogalkotási folyamat - amely 1974. október hónapban kezdődött - alapjaiban érintette a végszükséget is. A korábbi törvények szabályozása tulajdonképpen helyesnek volt mondható, de szükségesnek mutatkozott néhány különösen fontos definíció megalkotása.

2. Az 1978. évi kodifikáció

A kodifikátorok különösen fontosnak tartották a jogos védelem és a végszükség pontos elhatárolását, nagy hangsúlyt fektettek ezen felül a végszükség törvényi definíciójának kimunkálására is.

A Munkabizottság előterjesztése szerint „...a végszükség két típusa létezik: a veszélyközösség és a veszélyáthárítás. Előbbinél két jog akként forog veszélyben, hogy vagy az egyiknek az elpusztítása árán menekülhet a másik, vagy mindkettő elpusztul. Utóbbinál a veszélyben forgó jog csak egy nem szintén veszélyeztetett, nem érintett jogi tárgy megsértése...útján tartható fenn.”¹ A törvényalkotók kifejtették, hogy mivel a vagyoni szükséghelyzetre alapozott végszükség a bírói gyakorlatban tulajdonképpen nem is fordult elő, ezért a kodifikáció során arra az esetre kell inkább figyelmet fordítani, amikor a veszélyhelyzet életet vagy testi épséget fenyeget. Ebben az esetben a végszükségben cselekvő személy magatartása ösztönös, úgymond a szükséghelyzet által meghatározott, tehát a büntethetőséget kizáró okok között kell szabályozni.

A Büntetőjogi Kodifikációs Osztály előterjesztésében azt hangsúlyozta, hogy a végszükség a cselekmény társadalomra veszélyességét zárja ki. „A végszükségi cselekmény azért nem tekinthető a társadalomra veszélyesnek, mert olyan sérelmet okoz, amely kisebb vagy legalábbis nem nagyobb, mint amelynek az elhárítására a végszükségi helyzetbe került személy törekedett...az eredmény pozitív, vagy legalábbis nem negatív; a végszükségi cselekmény, összhatásában, végső soron társadalmilag hasznos.”² Kitértek arra is, hogy a közérdek mint jogtárgy is alkalmas arra, hogy a cselekmény társadalomra veszélyességét kizárja. Említést tettek arra, hogy megfontolandó - a jogos védelemhez hasonlóan - a büntetés korlátlan enyhítésének a bevezetése, hiszen előfordulhatnak határesetek a végszükség területén is. Azt a személyt lehetne ezen

kedvezményben részesíteni, aki vétlen a veszély előidézésében és a végszükség határait konkrét esetben túllépi.

A Kodifikációs Bizottság elé hat tervezet került. A legtöbb problémát a szövegbeli konkrétumok ('végszükség' vagy 'szükséghelyzet' szó használata, a 'közérdek' fogalma, a korlátlan enyhítés problematikája stb.) adták. A Bizottság által az Országgyűlés elé terjesztett és utóbb elfogadott javaslat szövege a következő volt:

Btk. 30. § (1) Nem büntethető, aki a saját, illetőleg a mások személyét vagy javait közvetlen és másként el nem hárítható veszélyből menti, vagy a közérdek védelmében így jár el, feltéve, hogy a veszély előidézése nem róható a terhére, és a cselekménye kisebb sérelmet okoz, mint amelynek elhárítására törekedett.

(2) Nem büntethető az sem, aki azért okoz akkora vagy nagyobb sérelmet, mint amelynek elhárítására törekedett, mert ijedtségből vagy menthető felindulásból képtelen felismerni a sérelem nagyságát.

(3) A büntetés korlátlanul enyhíthető, ha az ijedtség vagy a menthető felindulás az elkövetőt korlátozza a sérelem nagyságának a felismerésében.

(4) Nem állapítható meg végszükség annak a javára, akinek a veszély vállalása hivatásánál fogva kötelessége.

II. A hatályos szabályozás

1. A végszükség elhelyezése a büntethetőségi akadályrendszerben

A végszükség jogos védelemtől való elhatárolása és elhelyezése a büntethetőségi akadályrendszerben a 19-20. századok egyik nagy dilemmája volt. A legfőbb hasonlóságot a jogos védelem és a végszükség között az adja, hogy mind a kettő valamilyen érdekek összeütközését jelenti; míg azonban a jogos védelem esetén a jog és a jogellenesség ütközik, addig a végszükség esetén mindkét oldalon jogos érdek áll. Ez a két jogintézmény legfontosabb elhatárolási pontja.

A végszükség egyik érdekes kérdése a mai napig az, hogy a végszükségben elkövetett cselekmény dogmatikailag jogosnak avagy jogtalanak tekinthető-e. „Binding szerint a végszükségi cselekmény nem jogszerű, de eltöltve nincs...A hazai irodalomban Kádár Miklós, Kálmán György, Irk Albert, Kautz Gusztáv szerint a végszükségi cselekmény nem jogellenes és ezért jogtalanságot, mai terminológiával élve társadalomra veszélyességet kizáró okot lát benne.”³ Érdekes e tekintetben Angyal Pál felfogása. Ő úgy vélekedett, hogy „...a törvény csak a büntetést

engedi el, de hogy a cselekményt jogosnak vagy jogtalanak tekinti-e, nem állapítható meg.”⁴ Ezen vélemény azonban megkérdőjelezhető, hiszen például Kovács Levente szerint „...nem mindegy, hogy jogos vagy jogellenes a végszükségi cselekmény, mert ha jogellenes, akkor helye van ellene jogos védelemnek és ennek már más büntetőjogi vonatkozásai vannak.”⁵

A mai magyar büntetőjogban a büntethetőségi akadályrendszer két csoportot ismer: az elsődleges büntethetőséget kizáró okok és a másodlagos büntethetőségi akadályok csoportját. Az előbbinek további két ágazata van: a jogellenességet és a bűnösséget kizáró okok.

A jogellenességet kizáró okok fennforgása esetén a cselekmény anyagi jogi szempontból nem bűncselekmény. Ezek az okok az esetek többségében a materiális oldalt, azaz a társadalomra veszélyességet is kiküszöbölik. A hazai jogtudomány egységes abban, hogy az a konkrét cselekmény, amely a társadalomra egyáltalán nem jelent veszélyt, nem bűncselekmény.

A jogellenességet kizáró okok több dologra vezethetők vissza. Egyrészt a sértett jogi tárgy védelmének érdeke összeütközhet más érdekekkel, és mint fontosabb kizorítja a gyengébbet. Másrészt előfordulhat, hogy a megsértett személy a konkrét esetben nem kíván jogi védelmet érvényesíteni a jogsértéssel szemben. Harmadsorban a szembekerülő érdekek azonos értékűek is lehetnek.

A hatályos Btk. nem különíti el egymástól a jogellenességet, és a bűnösséget kizáró okokat, így a végszükség intézményét a III. fejezetben 'A büntethetőséget kizáró okok' cím alatt taglalja. A Büntetőjogi Kodifikációs Osztály 1974. évi előterjesztésében úgy vélekedett, hogy a tárgyalt jogintézmény a cselekmény társadalomra veszélyességét zárja ki. Ami pedig nem veszélyes a társadalomra, az nem lehet jogellenes, ezért a végszükség mint büntethetőséget kizáró ok nélkülözi a jogellenességet.

2. A végszükségi helyzet

Btk. 30. § (1) Nem büntethető, aki a saját, illetőleg a mások személyét vagy javait közvetlen és másként el nem hárítható veszélyből menti, vagy a közérdek védelmében így jár el, feltéve, hogy a veszély előidézése nem róható a terhére, és a cselekmény kisebb sérelmet okoz, mint amelynek elhárítására törekedett.

Mindenekelőtt a végszükség esetében azt szükséges tisztázni, melyek azok a fogalmi elemek, amelyek együttes fennforgása esetén megállapítható a végszükségi helyzet, ami büntetlenséget biztosít az ilyen körülmények között cselekvőnek.

3. A veszélyhelyzet fogalma

A végszükségi helyzetet 'közvetlen veszély' alapozza meg: a végszükségi helyzet tehát egy veszélyhelyzet. Közvetlennek abban az esetben minősíthető, ha pontosan körülhatárolt személyre, vagy személyekre, illetőleg vagyoni javakra konkretizálódik. Ekkor a sérelem bekövetkezésének a lehetősége valószínű, és a késlekedés a veszélyhelyzet későbbi időpontban történő megszüntetésének lehetőségét legalábbis kétségesse tenné.

Veszélyhelyzetet nagyon sokféle körülmény idézhet elő. Egyfelől elemi erők (árvíz, villámcsapás, tűzvész, földrengés), ezeken túl balesetek (munkahelyi, közúti), állatok támadása stb. Érdekes kérdés, hogy az emberi magatartás előidézhet-e végszükséget eredményező veszélyhelyzetet: egyes jogtudományi álláspontok szerint erre nem alkalmas. Földvári József szerint „...először, előidézhet veszélyt olyan emberi magatartás, amely nem értékelhető jogtalan támadásként; másodsor, jogtalanak is tekinthető támadás idézte elő a veszélyt, de a 'támadó' nincs már a helyszínen (pl. felgyújtott egy házat); harmadszor, végszükséget keletkeztethet a jogtalan mulasztás is, amely a fent mondottak értelmében nem hoz létre jogos védelmi helyzetet. A jogtalan mulasztónak - vagy másnak - aktivitásra kényszerítése ezért a végszükség szabályai szerint értékelendő.”⁶ Ugyancsak hasonlóan vélekedik erről Halász Sándor: „...a mulasztással keletkeztetett helyzetben a végszükség szabályai az irányadóak, mert a mulasztás jogtalan ugyan lehet, de támadásnak nem tekinthető.”⁷

Az emberi magatartás tehát nem lehet jogtalan támadás (hiszen ez aktivitást feltételez), mert akkor nem a végszükség, hanem a jogos védelem szabályai szerint van lehetőség ellene fellépni. További feltétel, hogy a közvetlen veszélynek ténylegesen fenn kell állnia: amennyiben valaki csak vélt veszélyhelyzetben cselekszik, úgy cselekményére a tévedésre vonatkozó rendelkezések az irányadóak.

Közvetlen veszélyhelyzetet állapított meg a bíróság az alábbi esetben, amikor a vádlottat felmentette az ittas járművezetés vétsége alól.

A vádlott és családja húsvétkor rokonoknál tartózkodtak. Másnap szándékoztak hazatérni, így a férfi abban a tudatban, hogy a vádbeli napon már nem kell autót vezetnie, több alkalommal fogyasztott szeszes italt. Este a vádlott apósa az udvaron rosszul lett, elesett és eltörte a jobb bokáját. A községben nem volt orvosi ügyelet, sem körzeti rendőr; nem működött a nyilvános telefon sem. A vádlott elment a sógorához segítséget kérni, de a férfi már szintén fogyasztott alkoholt, így nem mert a volánhoz ülni. Mivel az ismerősök és a rokonok közül senkinek nem volt gépjármű vezetői engedélye, a vádlott - annak ellenére, hogy aznap már ivott - autóba ült, és apósát kórházba szállította. Balszerencséjére egy rendőr

megszondáztatta, vérében 1,93 ezrelék alkoholszintet mértek, amely közepes fokú alkoholos befolyásoltságnak felel meg. Jogosítványát a helyszínen elvették. Apósát haladéktalanul kórházba szállították, a baleseti sebészeten rögtön meg is operálták. A városi bíróság a vádlottat - mert végszükségben cselekedett - felmentette. Az ügyész fellebbezést jelentett be, arra hivatkozással, hogy a veszélyhelyzet nem volt közvetlen. A megyei bíróság véleménye szerint a fellebbezés nem megalapozott. Az orvosi szakvélemény szerint az após sérülése - szilánkos törés - azonnali műtétet igénylő volt, a veszélyhelyzet tehát közvetlenül fennállt. Másként nem lehetett elhárítani, a vádlott a segítségkérés több formáját is megkísérelte, de egyik se vezetett eredményre. Őt a veszély előidézésében nem terheli bűnösség, hiszen egy baleset vis maiornak tekinthető, aminek bekövetkezését az adott körülmények között senki sem láthatta előre. A megyei bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyta.⁸

Ugyanerre a megállapításra jutott a bíróság, mikor a vádlottat rongálás vétsége alól mentette fel az alábbi szituációban.

A vádlott daganatos betegségben szenvedő édesanyját hirtelen rosszulléte miatt gépkocsival szállította kórházba. A kórház főbejáratánál autójából kiszállva több alkalommal kérte a portánál szolgálatot teljesítő rendészeket a sorompó felnyitására, mivel súlyos, azonnali beavatkozást igénylő beteget hoztak. A portások a belső kórházi szabályzat alapján - és hivatkozva a bejáratú sorompóra kifüggesztett táblára - felhívták a vádlottat 500 Ft behajtási díj megfizetésére. A vádlott a pénztárcáját elővéve észrevette, hogy nincsen nála a kérdéses összegnek megfelelő készpénz, ezért ismételen felhívta az őrköt a sorompó felnyitására. Mivel újra nemleges választ kapott, a sorompót két kézzel befelé tolt, ami ennek következtében eltört; ezt követően behajtott a kórház területére. A férfi fenti cselekményével 16.000 Ft kárt okozott. A városi bíróság a vádlott ellen indított büntetőeljárást megszüntette, és a férfit megrovásban részesítette. A védő felmentésért fellebbezett, azonban a megyei bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyta. A jogerős határozat ellen a megyei főügyészség terjesztett elő felülvizsgálati indítványt. A Legfelsőbb Bíróság álláspontja szerint az elsőfokú bíróság foglalkozott a végszükséggel mint büntethetőséget kizáró okkal, azonban azt nem látta megállapíthatónak, mivel álláspontja szerint a veszélyhelyzetet nemcsak a rongálás büntetőjogi tényállásának kimerítésével lehetett volna elhárítani. Ez a jogi megítélés azonban téves. Az adott szituációban az orvosi segítséget a terhelt csak a fenti módon tudta biztosítani. A kórház területére való belépési díj kiegyenlítése objektív okok miatt nem történt meg, a 16.000 Ft összegű kár pedig lényegesen

kisebbségi sérelmet okozott, mint amelynek elhárítására a terhelt törekedett. Bár a terhelt valóban gondoskodhatott volna arról, hogy a kórház főkapuján történő bejutáshoz a szükséges összeg a rendelkezésére álljon, ennek azonban nincsen jelentősége abból a szempontból, hogy egy életveszélyes helyzetben lévő és azonnali orvosi ellátásra szoruló beteget a kórházi portaszolgálat nem tarthat fel. Fentiekre tekintettel a Legfelsőbb Bíróság a vádlottat a rongálás vétsége alól felmentette.⁹

Nem állapította meg viszont a bíróság a szükséghelyzet fennállását a következő esetben.

A terhelték jugoszláv állampolgárokkal álltak kapcsolatban, akik a volt Jugoszlávia területéről főleg albán nemzetiségű személyeknek a Magyar Köztársaság határain meg nem engedett módon történő átjuttatásával foglalkoztak. Az ügy terheltjei vállalták, hogy az átcsempészett állampolgárokat gépjárművel - esetenként 100-200 DM jövedelemért - a megjelölt helyre szállítják. A vádlottakat a városi, majd a fellebbezés után a megyei bíróság bünszervezet tagjaként elkövetett embercsempészés büntetében mondta bűnösnek, és őket különböző tartamú szabadságvesztésre ítélte. A vádlottak felülvizsgálati indítványt nyújtottak be az ítélet ellen. Ebben büntethetőséget kizáró oknak a végszükségi helyzetet jelölték meg. Álláspontjuk szerint a váddal érintett időszakban a koszovói területen köztudomásúan veszélyhelyzet volt, ekként a terhelték a menekülőknak ennek az elkerüléséhez nyújtottak segítséget. A Legfelsőbb Bíróság álláspontja szerint az embercsempészés egyik tényállási eleme az anyagi haszonszerzés végett történő segítségnyújtása mint motívum. A terhelték ilyen célzata miatt a végszükség még nem lenne kizárt; ugyanis a törvényi feltételek fennállása esetén a végszükség annak javára is megállapítható, aki vagyoni haszon reményében, vagy ellenében vállalkozott a segítségnyújtásra. Az illegális határátlépők nemzetisége - így közvetve a veszélyeztetettségük is - azonban valamennyi vádlott számára közömbös volt. Őket minden egyes alkalommal a Magyar Köztársaság határain belül vették át, itt a határátlépők életét, testi épségét közvetlen veszély már nem fenyegethette. Fentiekre tekintettel a Legfelsőbb Bíróság megállapította, hogy a terhelték büntetőjogi felelősségének megállapítása az anyagi jog szabályainak megsértése nélkül történt.¹⁰

4. A veszélyhelyzet elháríthatatlansága

A jogszabályhely megfogalmazása szerint a veszélyhelyzet további feltétele, hogy az 'másként el nem hárítható' legyen. Ez - hasonlóan a jogos védelemhez - kétirányú követelményt jelent: 1.

Ha a veszélyhelyzet büntetőjogilag közömbös módon is elhárítható, akkor ezt kell választani. 2. Amennyiben ez lehetetlen és a mentés több módon is elképzelhető, akkor azt a módozatot kell alkalmazni, amelyik az enyhébb sérelmet okozza.

Hiányzott az el nem háríthatóság feltétele az alábbi tényállásban.

A terhelt a felesége tulajdonában álló öröklakásban lakott. A társasház közgyűlési határozata alapján a ház bejáratára elektromos ajtózárat és a lakásokhoz kaputelefont szereltek fel. A terhelt ennek költségét nem fizette ki, így a lakásában a telefon felszerelése elmaradt. A későbbiekben a férfi a bejáratú kapu zárját több alkalommal megrongálta, pár ezer forint kárt okozva. A tárgyaláson azzal védekezett, hogy végszükségben cselekedett, hogy a lakására hívott orvos, illetve gázszerelő lépcsőházba jutását lehetővé tegye. Az elsőfokú bíróság nem fogadta el ezt az érvelést, és a férfit rongálás vétsége miatt 1 évre próbára bocsátotta. Fellebbezés után a másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság végzését helybenhagyta. A tényállást azzal egészítette ki, hogy a ház bejáratához a terhelt a szükséges kulcsokat megkapta, így a kihívott személyek házba jutása biztosítva volt. Mivel a közös költséget a férfi nem fizette meg, nem válhatott az új kapuzár tulajdonosává, kétségtelenül idegen dologban okozott kárt: ez pedig kimerítette a rongálás törvényi tényállását. A másodfokú határozat ellen a terhelt felülvizsgálati indítványt nyújtott be. Arra hivatkozott, hogy a lakása birtoklásában akadályozva volt, hiszen vendégeinek nem volt lehetősége bejutni a lépcsőházba. A Legfelsőbb Bíróság azonban helyesen mutatott rá arra, hogy a kapuzár tönkretételével éppen a terhelt zavarta lakótársait a birtoklásban, hiszen így a lépcsőház idegenek számára is nyitva állt. A férfinak a kapuhoz bizonyítottan kulcsa volt, így az adott körülményeket figyelembe véve az elvárható magatartás az lett volna, hogy a terhelt a lakására hívott személyeket a kapuban megvárja, majd kulcsát használva beengedi őket. Tehát a veszélyhelyzetet másként is el lehetett volna hárítani, mint anyagi kár okozásával. Mindezekre tekintettel a Legfelsőbb Bíróság a felülvizsgálati indítványt nem találta alaposnak, és a megtámadott határozatot hatályában fenntartotta.¹¹

5. A veszélyhelyzet vétkes keletkezése

A veszély további ismérése, hogy a végszükségben cselekvő személy annak keletkezésében vétkes. „A vétkesség követelményét a törvény a következő szavakkal fogalmazza meg: '...a veszély előidézése nem róható a terhére.' A veszély előidézése annak nem róható a terhére, aki az előidőzésben nem bűnös: őt sem szándékosság, sem gondatlanság nem terheli. A vétkesség tehát azonos a bűnösség hiánnyal.”¹² Ha tehát a gondatlanságnak akár enyhébb változata is fennáll, már

szó sem lehet vétlenségről. Érdekes példát hoz erre Kádár Miklós, aki szerint „...nem védekezhetik...végszükséggel az, aki saját hibájából került a veszélyes helyzetbe. Aki p.o.: másnak kutyáját pajkosságból felingerli, majd a reá támadó kutyát megöli, idegen ingó megrongálásáért felel.”¹³

Nem állt fenn a vétlenség követelménye az alábbi esetben, így a bíróság nem állapíthatta meg a végszükségi helyzetet.

A vádbeli napon a börtönbüntetését töltő terhelt közölte az intézet egészségügyi dolgozójával, hogy lázas. A kapott lázmérőt a szájába vette, majd megkérdezte az ápolót, hogy annak kettéharapása és lenyelése esetén a magánzárka-büntetését felfüggesztenék-e. Erre az ápoló azonnal értesítette az ügyeletes bv. őrt, de az elítelt a lázmérőt ekkor már elharapta. A bv. törzsőrmester felszólította, hogy köpje ki, ám ezt megtagadta. Az őr ekkor megragadta a terhelt nyakát, és erősen megszorította; így próbálván a férfit engedelmességre bírni. Azonban ez sem vezetett eredményre, sőt a renitenskedő az őrt három alkalommal gyomorszájon ütötte. A bíróság a terheltet hivatalos személy elleni erőszak büntette miatt 3 hónap börtönbüntetésre ítélte, fellebbezés után viszont a megyei bíróság - teljesen váratlanul - a férfit felmentette. Ezt azzal indokolta, hogy a terhelt végszükségben cselekedett, ezt a helyzetet pedig az idézte elő, hogy a bv. őr megszorította a nyakát. Ezen cselekmény testi épséget veszélyeztető volt, a terhelt számára teljesen váratlan körülményt jelentett: ebből a helyzetből ösztönösen kívánt menekülni, az okozott cselekmény tehát nem róható a terhére. A Legfelsőbb Bíróság arra az álláspontra jutott, hogy a terhelt egészsége akkor került közvetlen veszélybe, amikor a lázmérőt kettéharapta. A törzsőrmester pedig éppen a terhelt által okozott veszélyhelyzet megszüntetésére törekedett, amikor felszólította őt a lázmérő törött darabjainak a kiköpésére, majd ennek eredménytelensége után ugyanezen célból megszorította a nyakát. A veszélyhelyzetet a terhelt tehát a saját felróható magatartásával idézte elő, így a végszükség megállapítása fogalmilag kizárt. A további kérdés az volt, hogy az őr erőszakos fellépésével szemben volt-e helye esetlegesen jogos védelemnek. A Büntetés végrehajtási Szabályzatról szóló 8/1979. (VI.30.) IM rendelet 17. § (1) bekezdése szerint: „A büntetés végrehajtási testület tagja kényszerítő eszközt az elítélttel szemben, illetve az elítelt biztonságát veszélyeztető helyzet elhárítása érdekében csak előzetes figyelmeztetés után alkalmazhat.” Jelen esetben fennállt az elítelt biztonságát veszélyeztető helyzet, és megtörtént a figyelmeztetés is. A bv. törzsőrmester fellépése tehát jogszabályon alapult, az intézkedés jogszerű volt, a jogszerű intézkedéssel szemben pedig nincs helye jogos védelemnek. Ezek alapján a Legfelsőbb Bíróság a megyei bíróság ítéletét hatályon kívül

helyezte, és a terheltre hivatalos személy elleni erőszak büntette miatt 3 hónap börtönbüntetést szabott ki.¹⁴

6. A kárárányosság

A törvényhely ezen fordulatának magyarázata, hogy a jogtalan támadáshoz hasonlóan a fenyegető veszélyhelyzet is kiválthatja az emberből ugyanazokat a reakciókat: az ijedtséget és a menthető felindulást. Mindenképpen szükségessé vált a kodifikáció során, hogy a jogalkotó kiküszöbölje ezt a problémát az alábbiak szerint.

Btk. 30. § (2) Nem büntethető az sem, aki azért okoz akkora vagy nagyobb sérelmet, mint amelynek elhárítására törekedett, mert ijedtségből vagy menthető felindulásból képtelen felismerni a sérelem nagyságát.

(3) A büntetés korlátlanul enyhíthető, ha az ijedtség vagy a menthető felindulás az elkövetőt korlátozza a sérelem nagyságának a felismerésében.

A Btk. csak a mentő tevékenység 'szükségességét' említi, ami nem foglalja magában az arányosság követelményét, ezért szükséges volt annak megfogalmazása a 'kisebb sérelem' fordulatban. Az idézett jogszabályhely tehát abban az esetben biztosít büntetlenséget a végszükségben cselekvőnek, ha tevékenysége kisebb sérelmet okoz, mint amelynek az elhárítására törekedett. A hatályos szabályozás tehát arányosnak csak a kisebb sérelem okozását tekinti. „Ha a hajótöröttek közül egyesek úgy tudtak megmenekülni, hogy másokat kilöknek a csónakból, az objektív arányos elhárítást megsértik. A végszükségbe került emberi életet egy másik ember életének a kioltásával objektíve arányosan nem lehet menteni (Szubjektív alapon valaki mentesülhet, ha életveszélybe került ember a másik embert megölve menekül). Ami problémaként merülhet fel, hogy egy ember feláldozásával több ember élete megmenthető-e.”¹⁵ Jogellenes tehát az elhárítani kívánt sérelemmel azonos súlyú sérelem okozása is: amennyiben azonban az ijedtség vagy a menthető felindulás megállapítható, az idézett törvényhely alapján lehetőség van a büntetés korlátlan enyhítésére.

Megállapította a bíróság a végszükségi helyzetet a következő szituációban: egy személygépkocsi utasa a vezető szabálytalansága folytán fenyegető karambolt a kormány félrerántásával hárította el, és ennek során leszorított az útról egy motorkerékpárost.

A jogosítvánnyal rendelkező vádlottak személygépkocsival haladtak az úton, a járművet az elsőrendű vádlott vezette, másodrendű vádlott a mellette lévő ülésen foglalt helyet. A vezető

előzni kezdte az előttük haladó motorkerékpárost, azonban a teljes távolságot nem látta be, mert egyrészt enyhén jobbra ívelő kanyarban kezdte a manővert, másrészt előttük is előzés történt. A motoros előtt történő előzés lezajlott, és hirtelen feltűnt szemből egy autó. A sofőr már nem tudott visszasorolni a saját sávjába, ekkor a másodrendű vádlott félrerántotta a kormányt. A gépkocsi jobbra tért át, és az előttük haladó motorkerékpárost az útszéli árokba sodorta. A motort vezető férfi 8 napon belül, utasa 8 napon túl gyógyuló sérüléseket szerzett. Az elsőfokú bíróság a másodrendű vádlottat bűnösnek mondta ki súlyos testi sértést okozó, gondatlanul elkövetett közlekedési vétségben, és ezért 3500 Ft pénzbüntetésre ítélte. A megyei bíróság azonban úgy vélte, hogy amennyiben a vádlott nem avatkozott volna be a vezetésbe, akkor a közlekedésben legveszélyesebb frontális ütközés következett volna be, ami magában hordozza akár a halál bekövetkezésének a lehetőségét is. Cselekményével tehát kisebb kárt okozott, mint amit az elhárított veszély okozott volna, így nem sérült az arányosság követelménye. A férfi a saját és mások személyét mentette a közvetlen és másként el nem hárítható veszélyből. Ráadásul a veszélyhelyzetet nem ő idézte elő, hanem a sofőr. Ezekre tekintettel a vádlottat a megyei bíróság felmentette.¹⁶

A következő eset - mely a fogalmilag nehezen megragadható közérdekkel kapcsolatos - a rendszerváltás nem éppen zökkenőmentes társadalmi viszonyai között politikai felhangot is vitt a tárgyalóterembe.

1990. szeptemberében a Budapesti Katonai Ügyészség vádat emelt Végvári József nyugállományú rendőr őrnagy ellen szolgálatban elkövetett kötelességszegés és államtitokszétkelés büntette miatt. A férfi ugyanis a Belügyminisztérium egyik épületében a biztonsági szolgálat belső tevékenysége során keletkezett dokumentumokat filmeztetett, valamint a televízió egyik adásában a politikai titkosrendőrség feladatairól és módszereiről nyilatkozott. A védelem végszükségre hivatkozott. Azzal érveltek, hogy a konkrét politikai helyzetben a titkosrendőrség megfigyelés alatt tartotta az ellenzéki pártokat, veszélyeztetve ezzel a közélet tisztaságát és a választási esélyegyenlőséget; másrészt pedig a belügyi szervek megkezdték saját működésük írásos nyomainak a megsemmisítését, veszélyeztetve ezáltal azt, hogy az értékes kordokumentumok levéltárba kerüljenek. A cselekmény a veszély közvetlen fennállása miatt szükséges volt, és az őrnagy kisebb kárt okozott, mint aminek az elhárítására törekedett. A Legfelsőbb Bíróság eseti döntésében értelmezte a végszükség fogalmát: „...a végszükség olyan tényleges, konkrét, bekövetkezett veszélyhelyzet, ahol a saját, illetve mások személyét vagy javait kell menteni a veszélybe került személy vagy a köz

érdekében. Ha ilyen, a személyek vagy javak mentését igénylő veszélyhelyzet a vádlott cselekményének idején nem állott fenn, a végszükség nem állapítható meg.”¹⁷ Róth Miklós szerint: „... az értelmezés a végszükség körében nullává redukálja a közérdek fogalmának jelentőségét ... kizárja a végszükség megállapításának lehetőségét abban az esetben, ha nem személyek vagy azok javai kerülnek - közvetlen és másként el nem hárítható - veszélybe, hanem maga a közérdek, holott éppen az a valóságos értelme annak, hogy a közérdek fogalma bekerült ebbe a törvényi tényállásba.”¹⁸ Ez tette lehetővé azt, hogy a bíróság az adott esetben - talán politikai célzattal - mellőzte a végszükség megállapítását.

7. Kizárás a végszükségből

„A végszükségi cselekmény elkövetője...másnak...az érvényes alanyi jogát sérti meg anélkül, hogy a sérelmet elszenvedő személy (passzív alany) erre bármiféle jogellenes magatartással okot szolgáltatott volna. A végszükségben cselekvőnek tehát nem volt a szükséghelyzet beállta előtt olyan alanyi joga, amelynek gyakorlását a végszükségi cselekmény jelentette volna.”¹⁹ Ez azt mutatja, hogy a végszükség esetén a kárt szenvedő legtöbbször ugyanolyan vétlen, mint maga a végszükségben cselekvő: mind a két oldalon jogos érdekek ütköznek össze (nem úgy, mint a jogos védelemnél, ahol a védekező a jogot, a támadó pedig a jogtalanságot képviseli). Ha tehát valaki a végszükségben cselekvő személlyel szemben fejt ki védekezési tevékenységet, ezt maga is csak a végszükség keretei között teheti meg. A törvény a végszükségi szituációban cselekvő ember magatartását nem tekinti jogellenesnek, így vele szemben a jogos védelem fogalmilag kizárt - ezen utóbbi jogintézmény a jogtalan támadás elhárításával szemben adja meg az ellenállás lehetőségét. A mentésre jogosultak köre megegyezik azzal a személyi körrel, akik a jogos védelem esetén védekezési tevékenységet fejthetnek ki: bárki jogosult annak tanúsítására, a saját és mások személye vagy javai, valamint a közérdek érdekében egyaránt. A törvény azonban a végszükségi helyzetre való hivatkozás lehetőségéből bizonyos alanyi kört kizár:

Btk. 30. § (4) Nem állapítható meg végszükség annak javára, akinek a veszély vállalása hivatásánál fogva kötelessége.

Azok az emberek tehát, akiknek a veszélyhelyzet felvállalása és az abban való helytállás munkakörükből adott (katona, biztonsági őr, határőr, rendőr, tűzoltó, mentős stb.), nem hivatkozhatnak az adott esetben végszükségi helyzetükre. Ez a rendelkezés azonban csak akkor érvényes, ha ez a veszélyhelyzet hivatás gyakorlása során következik be.

III. A Mignonette-eset

Mint korábban láttuk, a végszükségi helyzet lényege, hogy valaki a saját, vagy a másik személyét, esetleg javait közvetlen és másként el nem hárítható veszélyből menti és ezáltal egy harmadik személy jogát sérti. Abban az esetben, amikor a végszükségben cselekvő vagyoni értékekben okoz kárt, az arányosság kérdése fel sem merülhet, hiszen az emberi élet mint abszolút értékkel rendelkező jogtárgy minden egyebet megelőzően védendő.

A problémát az okozza, amikor végszükségi helyzetben emberi életek kerülnek szembe egymással: amikor a létfenntartási ösztön és a másik ember életének kímélete áll egymással szemben. Olyan szükséghelyzet alakul ki tehát, amikor az egyik élet csak a másik sérelme útján menekülhet a veszélyből. Hoványi Gyula álláspontja szerint „...ha a végszükség állapotában mindkét ember kölcsönösen kíméli a másik életét, a kímélés folytán mindkettő elvész. Nem lehet mondani, hogy a végszükségben levő sem a másikat ne fossza meg életétől, se magát ne áldozza föl, mert a végszükség állapotát épp a helyzet azon vaskényszerűsége jellemzi, hogy a két személy közül az egyik épp azáltal menekül meg, hogy a másikat föláldozza. Ha mindkettő várakozó állásban marad, mindkettő elvész, és így a várakozás mindkettő részéről azonos az öngyilkossággal.”²⁰ Ez a kérdés az erkölcsi aggályokon túl komoly büntetőjogi kérdést is felvet. Ha az állam ebben az esetben megbünteti a végszükségben cselekvőt, ugyanaz lesz az eredmény, mint a végszükségi cselekmény nélkül: két élet elvesztése anélkül, hogy a tettes felelősségre vonásával a büntetőjogi cél (speciális prevenció) elérése megtörtént volna.

Még nehezebb a kérdés, amikor egy emberélet megmentése vagy több ember megmenekülése a tét. Az objektív megközelítés - az, hogy több emberélet értékesebb, mint egy - látszólag megoldást hoz, de nem biztos, hogy ezzel igazolható egy ember életének kioltása, még akkor sem, ha ezáltal többen menekülnek meg.

Szerencsére a magyar ítélkezés történetében nincsen példa ilyen esetre, a hatalmas precedensanyaggal rendelkező angolszász jogrendszernek mégis sikerült produkálnia ilyet. És amikor dönten kellett a konkrét esetben, az ügyben eljáró angol bíróság kénytelen volt tudomásul venni, hogy ilyen esetre a korábbi bírói döntések anyagában nincsen iránymutatás.

1884. május 19-én a Mignonette nevű hajó az angliai Southampton városából Sydneybe indult. Július 5-én a Jóreménység - foktól 1600 mérföld távolságra viharba kerültek, az erős hullámszél betörte a hajó oldalát és pár perc alatt elárasztotta vízzel: a négyfős legénység még idejében, a süllyedés előtt mentőcsónakot dobott le, így mindannyian megmenekültek. A négy férfi (Dudley kapitány, Stephens kormányos, Brooks matróz és Parker hajósinas) a kis csónakon hanykolódtak a tengeren. 11 napon keresztül répán és egy, a tengerből kifogott

teknősbéka húsán éltek. Az ezt követő héten már semmiféle ételmük nem volt. A kapitány ekkor azt javasolta társainak, hogy valakit négyük közül áldozzanak fel - sorshúzás útján - a többiek megmeneküléséért. A legénység tiltakozott. A hajótörés 19. napján hajnalban Dudley elvágta az alvó Parker torkát, és az azt követő pár napon a halott fiú testéből táplálkoztak. A 24. napon egy német kereskedelmi hajó felvette a túlélőket. Mivel egyikük sem titkolta a lejátszódott véres eseményeket, 1884. november 6-án gyilkosság büntette miatt mind a hárman angol bíróság elé kerültek. Az esküdtszék azonban nem tudott egyértelműen állást foglalni a vádlottak bűnösségének kérdésében, így a Koronabírósághoz kegyelemre ajánlotta őket.

1884. december 9-én a Legfelsőbb Büntetőbíróság a vádlottakat bűnösnek mondta ki gyilkosság büntetében, és mindhármukat halálra ítélte: azonban egyhangúan hozzájárultak az esküdtszék kegyelmi ajánlásához.

A bíróság a következőképpen érvelt: „Az életföntartás általán szólva kötelesség, de nyilvánvalóbb, magasabb kötelesség annak föláldozása ... e (magasabb) kötelességek nem a föntartás, hanem a másokért való föláldozás erkölcsi szükségességét róják az emberre. Keresztény államban elég azon példára emlékeznünk, melyet hogy követünk, valljuk...”²¹

A 19. század végi Európában az eset meglehetősen nagy port kavart, mind a nemzetközi, mind pedig a magyar sajtó sokat foglalkozott a témával. Az események mikéntje több, büntetőjoggal foglalkozó jogászt is gondolkodásra késztetett; közülük Gárdus Ferenc az alábbiak szerint vélekedett: „A Mignonette menekültjei ... eleinte nem voltak közvetlen életveszélyes helyzetben, sem pedig életveszélyes állapotban ... belátták, hogy egymással szemben oly kapcsolatba, viszonyba jutottak, melynek további fenntartása lehetetlen, hacsak nem hárítják el a fenyegető veszélyt, az éhségüket egy jogtalan cselekmény elkövetésével, valamelyikük megölésével s elfogyasztásával. Itt azt tapasztaltuk, hogy a veszély állapota egyre fokozódott, majd életveszélyes állapottá válván, egyszersmind életveszélyes helyzet is lett. A Mignonette menekültjei tehát életveszélyes állapotban és - helyzetben voltak.”²²

Az angol bíróság érvei legalábbis erősen megkérdőjelezhetők. Szükséghelyzetben természetes, hogy az ember elsősorban saját életét menti: ez az egészséges életösztönből fakad, és egyáltalában nem ítéltető el. Az önfeláldozás senkitől sem várható, mindenki elsősorban arra hivatott, hogy a saját életét védje. Természetesen ez nem jelenti azt, hogy az ilyen cselekmények teljesen nélkülözik a társadalomra veszélyességet. Székely János véleménye a következő: „Ha egy vétlen (másnak a jogát nem sértő) személyt megölnék, vagy megsebeznek, ez a társadalomra még akkor is veszélyes, ha az elkövetőt a saját vagy hozzátartozója életének vagy testi épségének a (nem

önokozta és másként el nem hárítható) veszélyből megmentése motiválta. Ami ilyen esetben kétségessé válik, az nem a társadalomra veszélyesség, még kevésbé a jogellenesség, hanem az elkövetőnek a büntetést érdemlősége.”²³

Szerencsére a mai világban ilyen szélsőséges esetek nem fordulnak elő, maga a végszükség is elég ritka a bírói gyakorlatban. A fent idézett példa azonban világosan mutatja, hogy a jogi szabályozásnak nem árt felkészülni a legkülönlegesebb helyzetekre sem. Az adott eset egy hétköznapi ember számára is megdöbbentő, és nem tudná eldönteni, hogy mit tegyen. A bíróságnak azonban ítéletet kell hozni akkor is, ha hasonlóra a korábbi gyakorlatban még nem volt példa.

IV. Jogos védelem vagy végszükség?

Mint azt a korábbiakban vázoltam, a végszükségi helyzet az alábbiak fennforgását tételezi fel: 1. közvetlen veszélyhelyzet, ami 2. másként el nem hárítható 3. a végszükségben cselekvőt ezen veszély előidézésében nem terheli sem szándékosság, sem pedig gondatlanság (azaz vétlen) 4. az elhárítás kisebb sérelmet okoz, mint az elhárítani kívánt szituáció okozott volna. Ha ezen konjunktív feltételek bármelyike hiányzik, az elkövető nem hivatkozhat eredményesen a végszükségi helyzet fennállására, hiszen cselekménye nélkülözi a jogi alapot.

A jogos védelem és a végszükség sok hasonló vonást mutat, amely a szabályozni kívánt hasonló helyzetből természetszerűleg fakad, éppen ezért fontos a két jogintézmény elhatárolása.

1. A *védendő jogtárgyak* köre erre nem nyújt kellő alapot, hiszen a jogos védelemben és a végszükségben cselekvő személy is a saját, illetőleg mások életét, javait vagy a közérdeket menti magatartásával.

2. Mind a két esetben kell lennie valamely *veszélyforrásnak*. A jogos védelem esetén ez a jogtalan támadás, a végszükségnél a veszélyhelyzet. Az előbbinél a támadás vagy megindult vagy közvetlenül fenyegető; nem tartalmazza azonban a másként el nem háríthatóság kritériumát. Ez utóbbi a végszükség esetében a veszélynek a közvetlenség mellett további fogalmi eleme.

3. A *védelmi (mentő) tevékenységet kifejtők* köre bárki lehet. A megtámadotton, illetve veszélyhelyzetben lévők mellett harmadik személy is kifejtheti az elhárítási tevékenységet. A végszükség esetében viszont az a személy, akinek a veszély vállalása hivatásánál fogva kötelessége, végszükségi helyzetre nem hivatkozhat. Ez a végszükségből való kizárás esete.

4. A *sérelmet elszenvedők* (passzív alanyok) csoportja a felróhatóság vonatkozásában erős eltérést mutat. Jogos védelemnél a védekezést mindig egy ember jogtalan támadása váltja ki, az elhárítási tevékenység bekövetkezése tehát a passzív alanynak felróható. A végszükség esetében az elhárítási

cselekmény kiváltója valamely természeti esemény, erőhatalom, rendkívüli körülmények stb. Az elhárítás során kárt szenvedő személy (akire a veszélyt áthárítják) vétlen, így őt valamely törvényen alapuló jogában éri sérelem.

5. *A védelmi (elhárítási) tevékenység* mindkét esetben aktív magatartást feltételez, szükségesség és arányosság követelményével egybekötve. A végszükség esetében azonban csak kisebb sérelem okozása megengedett. Tehát az elhárítani kívánt veszély nagyobb kárral kell, hogy fenyegeessen, mint az a konkrét sérelem, amelyet a végszükségben cselekvő személy realizál.

6. *A jogkövetkezmények* terén a jogos védelem és a végszükség egyaránt büntethetőséget kizáró ok, vagyis a cselekvő mentesül a büntetőjogi következmények alól. A szükségesség és arányosság megsértése esetén a szabályozás szintén hasonlóságot mutat: az ijedtség vagy a menthető felindulás büntetlenséget vagy a büntetés korlátlan enyhítését eredményezi.

Ezen ismervek alapján a jogos védelem és a végszükség elhatárolása problémát csak határesetek alkalmával jelenthet, ide értve azt a jogelméleti álláspontot, miszerint emberi magatartás is előidézhethet olyan helyzetet, amelyben végszükségnek lehet helye. A bírói gyakorlat azonban nem látszik megerősíteni ezt a felfogást. Hangsúlyozandó, hogy a jogos védelem és a végszükség egymást kölcsönösen kizárja: az adott feltételek fennállása esetén vagy az egyik, vagy a másik megállapítása lehetséges.

Konzekvenciák

Az elmúlt 20 év során csak néhány jogeset volt kapcsolatos a végszükségi helyzettel, ezért a hatályos jogi szabályozás korrektségének mérésére az ismertetett példák nem nyújtanak kellő alapot. Jelen tanulmánnyal az állásfoglalás nem is állt szándékomban. Csupán arra szerettem volna ráirányítani a figyelmet, hogy a végszükségnek a büntethetőséget kizáró okok körében történő szabályozására mindenképpen szükség van: azzal, hogy a hatalom büntetlenséget nyújt a végszükségi helyzetben cselekvőnek, fokozza azt a biztonságérzetet, amit az állam törvények útján maga hivatott garantálni saját polgárai számára.

---

¹ Az 1978. évi IV. törvény előkészítése II. kötet 161. old.

² i.m. 168-169. old.

³ Kovács Levente: A végszükség magyar szabályozásának ellentmondása. Magyar Jog 1994/9

⁴ Kovács Levente: u.o.

⁵ Kovács Levente: u.o.

⁶ Földvári József: Magyar Büntetőjog. Általános Rész. 142. old. Osiris Kiadó Budapest, 2002.

⁷ A Btk. kommentárja 164. old. Szerkesztő: Halász Sándor. Közgazdasági-és Jogi Könyvkiadó Budapest, 1968.

⁸ BH 1993/336

⁹ BH 2006/1. „...a vádlott a vele szemben vád tárgyává tett bűncselekményt végszükségben követte el. A vonatkozó ítélet indokolása szerint ugyanis a vádlott annak láttára, hogy a különben is gyengélkedő felesége önhibáján kívül származott két fejesebből vérzik, tántorog és hányóingerekkel küzd, joggal tartotta azt életveszélyben levőnek. Ekkor

---

tehát neki joga, sőt házastársi kötelessége volt nejét a veszélytől megmenteni. A vádlott ezt három módon is megkísérelte. Először a fürdőházban keresett kötőszereket, de ott ilyeneket nem talált, azután a fürdő rendelőorvosához sietett, ott arról értesült, hogy az a faluba ment, - végre a faluba, az orvoshoz kívánta vinni még folyton vérző feleségét, kinek a vér már a ruhájára csurgott, ekkor pedig az egyedüli utat a vasúti sorompónál elzártan találta, mert éppen tolattak. A vádlott a tolatást végző sértettet előbb kérte, majd attól durva szavakkal követelte, hogy őt átbocsássa. Mikor ez sem használt, a vádlott a sorompón átmászott, nyilván azért, hogy azt felemelje és feleségét átsegítse és minthogy az előzmények szerint méltán hihette, hogy a sértett őt ebben akadályozni fogja: rajta az orvosilag megállapított erőszakot és testi sértést követte el és a KBTK. 111. §-ában meghatározott tilalmat is megszegte. Vádlott jogerősen felmentetett.”

Zsoldos Benő kir. ítélőtáblai bírő: Végszükség, jogos védelem. Csendőrségi Lapok 1934. december 20. <http://www.csendor.com/konyvtar/konyvek/CsendorsegiLapok1934/XXIV%20evf%2024%20szam%201934%20dec%2020.pdf> 2010.11.03.

¹⁰ EBH 2001/391

¹¹ BH 1997/323

¹² Földvári József: i.m. 142. old.

¹³ Dr. Kádár Miklós: Magyar Büntetőjog. Általános Rész. 192. old. Tankönyvkiadó Budapest, 1953.

¹⁴ BH 1981/303.

¹⁵ Wiener A. Imre: Büntetendőség, büntethetőség 205. old. Büntetőjogi tanulmányok Közgazdasági-és Jogi Könyvkiadó. Az MTA Állam-és Jogtudományi Intézetének kiadványa, Budapest, 1997.

¹⁶ BH 1978/227

¹⁷ Dr. Róth Miklós: Végszükségben a közérdek. Magyar Jog 1991/4.

¹⁸ Dr. Róth Miklós: u.o.

¹⁹ Székely János: A jogos védelem 198. old. Tanulmánykötet. Az Igazságügyi Minisztérium Tudományos és Tájékoztatási Főosztály kiadványa. Budapest, 1983.

²⁰ Hoványi Gyula: Adalék a végszükség jogához (A „Mignonette” eset). Büntetőjogi szakirodalom gyűjtemény. Szerkesztő: Horváth Tibor. 1994

²¹ Hoványi Gyula: u.o.

²² Gárdus Ferenc: A végszükség a magyar büntetőjogban. 54. old. Miskolc, 1938.

²³ Székely János: A jogos védelem 207. old.

In: Jura 2011. (17. évf.) 1. sz. 170-178 p.